

Metodika mapování výskytu kavky obecné (*Corvus monedula*)

Rozšíření a početnost v ČR

Početnost kavky obecné po výrazném poklesu na přelomu 80. a 90. let 20. století mírně roste. V souvislé zástavbě hnízdí převážně na stavbách, v menším počtu pak v dutinách stromů v parcích a větších zahradách. Ve volné krajině téměř vymizela, kromě stromových dutin je známo hnízdění na skalách či hradech. Po předchozím propadu početnosti národní populace v období 2001–2003 čítala 10 000–20 000 párů (ŠTASTNÝ a kol. 2006).

V mapování v letech 1973–1977 byla kavka zaznamenána v 71 % kvadrátů, v letech 2001–2003 v 45 % a v posledním mapování 2014–17 v 33 %.

Ekologie

Hnízdní období:

Kavka obývá převážně otevřenou krajinu, souvislým lesním porostům se vyhýbá. V současnosti je však převážná část kavek soustředěna v intravilánech. Vyskytuje se převážně v nižších až středních polohách, ačkoli pozorování z hnízdní doby jsou zaznamenána i z poloh nad 800 m. n. m. Dříve poměrně běžné kolonie ve stromořadích, na hrázích rybníků nebo v zámeckých parcích dnes až na pár výjimek vymizely. Hnízdí jednou ročně, pro stavbu hnízda si vybírá různé typy dutin. Původní hnízdiště – stromové a skalní dutiny dnes obývá jen menší část populace, kavky preferují nejružnější typy dutin na stavbách, včetně zřícenin. Po útlumu lokálních topenišť začaly hojně využívat nefunkční komíny o průměru větším než 15 cm. Tyto jsou však v poslední době opětovně využívány pro odtahy plynových kotlů, takže kavky spíše využívají ke hnízdění prostor mezi střešní konstrukcí a římsou budov nebo podstřeší panelových domů tam, kde to rozměry ventilačních otvorů umožňují. Nově jsou zaznamenávány případy hnízdění v dutinách, vytvořených šplhavci v zateplených stěnách. Obsazují rovněž větší typy budek. Využívání jednotlivých typů hnízdišť se může výrazně lišit v rámci lokalit.

Kavky jsou většinou stálé, jen malá část populace je tažná. Na hnízdiště se vrací již v průběhu února a začátku března, prakticky hned po příletu osídlují hnízdní teritorium a stavějí hnízdo, hnízdění zahajují v dubnu a květnu. Mláďata kavky vyvádějí v průběhu června.

a) Metodika registrace hnízd

Prvním krokem je se zaměřit na lokality s dřívějším prokázáním nebo předpokládaným výskytem kavek (pro jižní Moravu viz např. HORAL et al. 2000, 2002, popř. databáze birds.cz/avif/ či rorysi.cz).

Preferovaným typem zástavby jsou bytové i nebytové objekty o 3 a více nadzemních podlažích, především starší zástavba se sedlovými nebo valbovými střechami a komíny. V případě panelové zástavby je základním předpokladem přítomnost odvětrávacích otvorů v podstřeší o průměru 10 cm a větším s navazujícími prostornými dutinami v podstřeší, nebo otvory ve

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

fasádě způsobené šplhavci. Vhodným prostředím jsou rovněž parky se vzrostlými doupnými stromy v centrech větších měst, často v blízkosti řek. Pro vytipování vhodných lokalit pro mapování hnízdišť v intravilánech jsou vhodné větší plochy zeleně s dostatkem travních porostů, kam se kavky sletují ze širšího okolí a sbírají zde potravu a hnízdní materiál.

Podle charakteru zástavby a konfigurace terénu lze zvolit jeden ze dvou základních přístupů pozorování:

1. **pozorovací stacionární body** – vybraná pozorovací místa s dobrým výhledem na co největší počet potenciálních objektů, ev. bloků budov. Lze vybrat více takových bodů, přičemž délka pobytu na jednom bodě je 15–30 min a odvíjí se od frekvence návštěv hnízdní dutiny, ať již při stavbě hnízda, nebo v období hnízdní péče při krmení mláďat. Pro tento přístup je vhodný zvlněný terén s dobrým přehledem z vyvýšených pozorovacích míst.

2. **pomalá chůze po linii** - trasu je vhodné volit tak, aby umožňovala dobrý výhled na vytipované objekty – vysoká zástavba, zástavba v rovině bez vyvýšených pozorovacích bodů. Délku linie je vhodné zvolit podle charakteru zástavby, minimálně však 2 km. Průměrná rychlost chůze by neměla být vyšší než 2 km/hod., přičemž jsou nutné krátké zastávky, především na místě s dobrým rozhledem, ze kterého je možné přehlédnout celý dům, případně více domů (typicky v případě panelové zástavby).

Při průzkumu potenciálních hnízdních budov je dobré se zaměřit především na nároží, hnízdní dutiny se často nacházejí v podstřeší na rozích budov. Důležitý je rovněž výhled na střechu objektu s komíny, které jsou dalším častým hnízdištěm kavek. Obdobně lze postupovat při mapování hnízdišť v parcích a dalších plochách městské zeleně. Při hledání obsazených dutin ve stromech lze škrábat na jejich kmeny, protože kavka na tento podnět reaguje vykouknutím z dutiny. Pro úspěšnou registraci hnízdišť je klíčové vhodné počasí (teplé počasí bez silného větru a srážek), kdy je frekvence krmení mláďat relativně vysoká, protože potravu v okolí hnízdiště je dostatek a dospělí ptáci tak nejsou nuceni létat na větší vzdálenost.

Termíny registrací:

obsazování hnízdních dutin – 10. 3. – 10. 4.

období hnízdní péče, krmení mláďat – 15. 5. – 30. 6.

V období obsazování hnízd jsou kavky dobře registrovatelné, často létají s hnízdním materiálem, větvičky ulamují přímo ze stromů. Další vhodná doba k potvrzení hnízdění je období krmení mláďat, kdy je frekvence přiletů na hnízdiště nejvyšší.

Denní doba, počasí:

zásadní je využít obvyklých období zvýšené frekvence krmení, tj. rozmezí od 6 do 11 a od 16 do 21 hod. letního času. V případě velmi příznivého počasí je doporučeno registrace provádět i mimo uvedená časová rozpětí v průběhu celého dne.

Registrace není vhodné provádět při chladném nebo deštivém počasí.

Stupně průkaznosti hnízdění:

Možné (A) – výskyt párů ve vhodném prostředí v období hnízdění (III. – VI.).

Pravděpodobné (B) – ptáci posedávají v blízkosti viditelných otvorů po podstřeší, ve stěnách budov, komínů, mostních konstrukcí, doupných stromů. Okraje otvoru, především ve spodní části, nesou viditelné známky opotřebení – jsou hladké, často znečištěné trusem nebo častým dosedáním ptáků. Pár zahání další kavky v nejbližším okolí vhodného hnízdiště.

Prokázané (C) – ptáci zalétají s hnízdním materiálem nebo potravou do dutin. Nález obsazeného hnízda se snůškou nebo nevzletnými mláďaty. Za prokázané hnízdění se považují i hlasové projevy mláďat ukrytých v hnízdě.

Výstupy:

I) Mapování hnízdišť na budovách:

pozorování prosíme zadávat do faunistické databáze AVIF (birds.cz) nebo databáze hnízd synantropních ptáků na rorysi.cz

Sledované parametry:

datum, čas, počasí, lokalita/část obce, ulice, číslo popisné a orientační, světová strana

typ stavby: historický objekt (kostel, věž, hrad, jiné)

nebytový objekt (průmysl, škola, nemocnice)

obytný objekt: starší zástavba se sedlovou střechou

panelová zástavba

jiné stavby (mosty, navigace, stavby bez č. p.)

stav: před/po rekonstrukci/ probíhající stavba

umístění hnízd: střecha/podstřeší/obvodový plášť/budka

průkaznost hnízdění: možné/pravděpodobné/prokázané

počet párů

poznámka: další popis hnízda, chování, apod.

fotodokumentace (fotky uložit pod adresou domu, formát: město, ulice, č. p./č. or.)

II) Mapování hnízdišť v dutinách stromů či budkách nebo ve skalách:

pozorování prosíme zadávat do faunistické databáze AVIF (birds.cz)

Sledované parametry:

datum, čas, počasí, lokalita uvést souřadnice (případně umístit bod do mapy při zápisu do AVIFu), **přirozená dutina/budka/skála, druh stromu**, přibližná výška stromu či skály,

průkaznost hnízdění: možné/pravděpodobné/prokázané, **počet párů, poznámka:** další popis hnízda, typ dutiny – odlomená větev/dutina datla/zlom..., chování, apod.

Vedení dalších záznamů:

- další hnízdící druhy ptáků na budovách (rorýs obecný a jiříčka obecná) je vhodné s obdobnými podrobnostmi zadávat do databáze rorysi.cz

- lze si všimnout i dalších druhů hnízdících na domech (poštolky, vrabci, rehci...)

- vhodné je zaznamenávat výskyt netopýrů bez určení druhu (např. na základě hlasových projevů, při večerním rozletu ap.),

- pokud jsou známy, pak jsou užitečné i informace o hnízdění v předchozích letech (uvést rok a přibližný počet párů).

Získané výsledky o hnízdištích budou souhrnně zpracovány a poskytnuty příslušným úřadům ve městech, kde se kavky vyskytují.

Kryštof Horák, Jan Sychra, Gašpar Čamlík

S laskavým svolením upraveno, přepracováno a doplněno dle originálu Lukáše Viktorý

(dostupný zde: <http://bigfiles.birdlife.cz/RG/MethodikaKAVKA.pdf>)

Použitá literatura:

HORAL D., VAČKAŘ J. & ČEJKA J., 2000: Kavka obecná (*Corvus monedula*)

- předběžné výsledky inventarizace hnízdišť na jižní Moravě v roce 2000, a poznámky k jejímu historickému rozšíření. *Crex* 16: 82–98.
- HORAL D., ČEJKA J., VAČKAŘ J. & ŠÍREK J., 2002: Kavka obecná (*Corvus monedula*) – výsledky inventarizace hnízdišť na jižní a střední Moravě v roce 2001, a doplňky k jejímu historickému rozšíření. *Crex* 18: 71–80.
- ŠŤASTNÝ a kol. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v ČR. Aventinum Praha
- ŠŤASTNÝ a kol. 2011: Fauna ČR – Ptáci 3/1. Academia Praha

Metodika byla zpracována v rámci projektu Živé města - ochrana vtákov v urbánnom prostredí, číslo projektu 304021S136, realizovaném z programu Interreg V-A SK-CZ.

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC